

bilder från Slussen

Det var vid Slussen jag började fotografera –
samtal med Gunnar Smoliansky den 27 januari 2005

Fotografier: Gunnar Smoliansky, 1952

Hösten och vintern 2004–2005 visades på Stockholms stadsmuseum utställningen *Portraits of a City*. Det var 16 olika fotografers bilder av Stockholm och stockholmare från 1860-talet fram till år 2002 som där presenterades. En av fotograferna var Gunnar Smoliansky som visade 10 fotografier tagna i och vid Slussen 1952. Museet förvärvade i detta sammanhang hela hans serie bilder från Slussen med sammanlagt 24 fotografier.

Artikelförfattare: Lars Westberg

samband med förvärvet gjordes en längre intervju om fotografierna och om hur Gunnar Smoliansky vid Slussen började finna sin väg som fotograf. Detta samtal återges här i utdrag.

«Jag växte upp på Lidingö. När jag var 17 år flyttade min mamma, pappa och jag ut till Saltsjö-Boo. Jag hoppade av gymnasiet, visste inte vad jag ville göra – det vet man väl sällan i den åldern. Men jag tyckte att det där med studenten verkade riskabelt, det kunde leda i riktningar som jag inte hade lust med.

Vi bodde vid en busshållplats med 20 kåkar och där fanns inte mycket att göra på kvällarna. Jag fick en ny kompis

därute. En kväll frågade han om jag ville se när han gjorde bilder. Jag visste inte vad han menade. Det var sent och alla sov i huset där han bodde. Han tog fram några karotter i köket, skruvade ur en lampa i badrummet och satte i en sån där gulgrön i stället. Sedan tog han några flaskor och hällde upp i morsans karotter.

Jag förstod ingenting av vad som pågick. Han tog fram små svarta saker och höll på och fumla med en liten träram. Och plötsligt stod jag där och såg en liten bild växa fram i karotten. Jag visste direkt att det där var vad jag skulle hålla på med.

Först gällde det att hitta en kamera.

Kompisen hade en Flexaret som var en tjeckisk Rolleiflexkopia, men jag ville ha den äkta varan. Då hade den första efterkrigs-Rolleiflexen ännu inte kommit till Sverige.

Mina föräldrar var fullt upptagna med det nyinköpta huset och jag lyckades slingra mig ur att börja plugga igen. Min kompis och jag hade bestämt att efter lumpen så skulle vi resa till Argentina.

I väntan på det fick jag jobb som tullvakt i Stadsgården, som var en styckegodshamn på den tiden. Där gick jag och traskade på kajerna. Det var rätt spännande och fullt med båtar som kom från England, Holland och Tyskland. Sveabolagets båtar låg där också. Båtarna låg ofta tätt, tätt, från Slussen och hela vägen ut till Hammarbykanalen. Stuvorna fick sitt jobb på mornarna i Kolingsborg. Dom jobbade en dag i taget och när dom fick ut lönen var det mycket folk på Ejdern.

Jag höll hela tiden utkik efter en kamera. Till slut var det en sjöman som hade en Rolleiflex. Den var sprillans ny och jag minns att den kostade 860 kronor. Jag tjänade 495 kronor i månaden, så det var mycket pengar.

Första filmerna gick inte så bra. Jag hade missat att man skulle sticka in skyddspapperet mellan ett par valsar, så filmen gick rakt igenom kameran när jag vevade fram. När jag sedan kom igång gällde det att ha något att fotografera också. Jag minns att jag fotograferade små tallar med snö på, som jag tyckte var ganska bra motiv.

Men sen måste det ha varit mot våren som jag började ha kameran med mig på dom där nattvakterna. Jag jobbade på dagarna men också två nätter i veckan. Då skulle man gå där och vakta godset på kajerna och se till att det inte smugglades från båtarna.

Den där första kvällen då gick jag

»På den tiden såg man inte fotografi. Det var bara en bruksvara i tidningarna, men jag måste ha annat att det var någonting man kunde ägna sig åt. «

hem från min kompis lånade jag med mig en bok, *Amatörfotografen* av K. O. Sjöström. Jag låg på natten och läste om bländare och tid, men det gick inget vidare. Jag var kanske för trött. Fast jag tror att det var en dålig bok.

Riktiga exponeringsmätare var exklusiva grejor på den tiden. Jag hade en Hasselblads exponeringssticka i grå papp. Man ställde in månad och tidpunkt på dagen, om det var molnigt eller soligt, och så fick man fram till exempel 1/50 sekund, bländare 11. Och det gick ju bra. Fast jag vet inte hur jag gjorde i Slussen, för där är det ju knepiga ljusförhållanden, men jag har fina negativ därifrån.

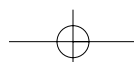
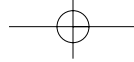
Det där med fotografi var ju inget som jag egentligen hade en aning om. På den tiden såg man inte fotografi. Det var bara en bruksvara i tidningarna, men jag måste ha annat att det var någonting man kunde ägna sig åt. Jag kände inte till några fotografer. Det fotografi jag såg och tog intryck av var reklamplakat för Perutz och Ferrania film och Leonar och Mimosa papper, som hängde i fotobutikerna.

Så när jag gick där i Slussens alla gåingar och trappor med min fina Rolleiflex var jag nog helt fri från föreställningar om hur man kunde gå till väga och vad som kunde uppnås. Att min kamera råkade vara en Rolleiflex innebar att jag fick mitt livs lektion i fotografi och bild. När man tittar ner genom ljusschaktet på mattskivan ser man en projicerad bild som ändrar gestalt när man flyttar på sig eller rör på

kameran. Olika bildelement förskjuts i förhållande till varandra, linjer störtar eller rätas upp. Man kan säga att det var som att se en liten film av vad som hände. Det var lätt att inse att det handlade om att organisera saker och ting på

den där bilden man tittade på, så att det blev något som såg bra ut. Det räckte inte bara med att hitta ett motiv och trycka av. De upptäckter jag gjorde då, när jag tittade på mattskivan är vad som fortfarande gäller för mig.

Jag minns inte om bilderna kom till vid ett tillfälle eller kanske två. Av de tjugofyra bilderna är det bara ett par där det finns mer än ett negativ. Jag bestämde mig – gjorde en exponering och gick vidare. Det förvånar mig att jag hade en sådan tillit. När jag ser bilden av kvinnan och mannen som ska gå ned för trappan, minns jag hur jag försökte få trappstegen parallella med nederkanten, centrera väggar och räcken och styra upp allt, samtidigt som det gällde att trycka av när en fot kom över kanten till trappan. Det lustiga är att jag idag kan känna det i axlarna. Som om kroppen plockar fram en gammal programmering.»

»Det lustiga är att jag idag kan känna det i axlarna. Som om kroppen plockar fram en gammal programmering.«

Den 27 maj 2005 blev Gunnar Smoliansky den förste fotograf som mottog det av Stockholms stad instiftade Lennart af Petersenspriset som är namngivet efter Stockholms stadsmuseums legendariske fotograf Lennart af Petersens (1913–2004). Det delas ut vartannat år och ska belöna en fotograf som på ett personligt och konstnärligt vis berättar något väsentligt om staden

som livsmiljö. Motiveringen löd:

«Under 50 år har han funnit sina motiv i Stockholm och då framförallt på Södermalm. Han söker sig inte till de dramatiska ögonblicken och de storslagna vyerna utan finner hellre stadens själ i anspråkslösa detaljer på husfasader och i rännstenar. Ofta är hans motiv modesta reflexioner om vardagens absoluta intimitet. Många av hans foto-

grafier lagras och synes mogna länge på hyllorna innan de sparsmakat presenteras för publiken. Hans skicklighet som svartvit kopist är beundrad för sin fulländade behärskning av gråskalans alla valörer. Under de senaste åren har han särskilt uppmärksammats för sina utställningar med fotografier från Slussen och Waldemarsudde.»

